

RAHBAR AYOL XODIMLARNING TA'LIM TIZIMIDA O'RNI

Hamdamova Hayotxon Haydaralievna

Qo'qon universiteti magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada rahbar ayol xodimlarning ta'lim tizimidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda, ta'lim tizimida rahbar ayol xodimlarning tashkilotchilik faoliyati, jamiyatlardagi roli va ta'lim jarayonidagi o'ziga xos xususiyatlari o'rganiladi. Maqolada ayol rahbarlarning pedagogik va psixologik jihatlari, ularning tashkilotchilik qobiliyatlari hamda jamoa bilan samarali ishlashdagi muhim omillar ko'rsatilgan. Shuningdek, rahbar ayollarni tashkilotchilik faoliyatini rivojlantirishda yuzaga keladigan to'sqinliklar va ijtimoiy stereotiplarga ham e'tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari asosida ayol rahbarlarning malakasini oshirish, ularning liderlik va boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan takliflar berilgan. Maqola, ta'lim tizimida ayol rahbarlarning roli va ahamiyatini yaxshilashga qaratilgan ilmiy va amaliy maslahatlar taqdim etadi.

Kalit so'zlar: rahbar ayol xodimlar, ta'lim tizimi, tashkilotchilik faoliyati, liderlik, ayol rahbarlar, pedagogik boshqaruv, ijtimoiy stereotiplar, boshqaruv ko'nikmalari, ayol rahbarlarning malakasi.

МЕСТО ЖЕНСКОГО РУКОВОДСТВА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье анализируется роль и значение женщин-лидеров в системе образования. В исследовании рассматривается организационная деятельность женщин-лидеров в системе образования, их роль в обществе и их уникальные особенности в образовательном процессе. В статье освещаются педагогические и психологические аспекты женщин-лидеров, их организаторские способности, а также важные факторы эффективной командной работы. Также уделяется внимание препятствиям и социальным стереотипам, с которыми сталкиваются женщины-лидеры при развитии своей организационной деятельности. По результатам исследования были выработаны необходимые предложения по повышению квалификации женщин-руководителей и развитию их лидерских и управленческих навыков. В статье даны научные и практические рекомендации, направленные на повышение роли и значения женщин-лидеров в системе образования.

Ключевые слова: женщины-менеджеры, система образования, организационная деятельность, лидерство, женщины-менеджеры, педагогический менеджмент, социальные стереотипы, управленческие навыки, квалификация женщин-менеджеров.

THE PLACE OF FEMALE MANAGEMENT IN THE EDUCATION SYSTEM

Abstract. This article analyzes the role and importance of female leaders in the education system. The study studies the organizational activities of female leaders in the education system, their role in society and their specific characteristics in the educational process. The article shows the pedagogical and psychological aspects of female leaders, their organizational skills and important factors in effective work with a team. Attention is also paid to the obstacles and social stereotypes that arise in the development of women leaders' organizational activities. Based on the results of the study, necessary proposals are made to improve the skills of female leaders, develop their leadership and management skills. The article provides scientific and practical advice aimed at improving the role and importance of female leaders in the education system.

Keywords: female leaders, education system, organizational activities, leadership, female leaders, pedagogical management, social stereotypes, management skills, qualifications of female leaders.

Ta'lim tizimi jamiyatning eng muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, uning samarali ishlashi ko'p jihatdan rahbar xodimlarning malakasi, boshqaruv uslublari va tashkilotchilik faoliyatiga bog'liqdir. So'nggi yillarda, ta'lim tizimida rahbar ayol xodimlarning o'rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ayol rahbarlarning pedagogik va tashkiliy ko'nikmalari, shuningdek, jamiyatdagi ayolning o'rni hamda ularning liderlik sifatleri ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ayol rahbarlar o'zining o'rni va mavqeini ta'lim tizimida mustahkamlash uchun nafaqat boshqaruv va tashkilotchilik qobiliyatlarini, balki ijtimoiy va psixologik jihatlarni ham hisobga olishadi.

Tadqiqotimiz mobaynida rahbar ayol xodimlarning ta'lim tizimida o'rni va ahamiyatini, ularning tashkilotchilik faoliyatini rivojlantirishda duch keladigan to'sqinliklarni, hamda jamiyatdagi stereotiplarni bartaraf etish yo'llarini o'rganishga qaratilgan. Shuningdek, tadqiqotda rahbar ayol xodimlarning malakasini oshirish va boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan takliflar ishlab chiqildi. Maqolada ta'lim tizimida ayol rahbarlarning ta'sirini kuchaytirish, ularning rolini yanada oshirish uchun ilmiy va amaliy asosda tavsiyalar berildi.

Ta'lim tizimida rahbar ayol xodimlarning o'rni va ahamiyati bilan bog'liq adabiyotlar soni tobora ko'paymoqda. Ular asosan ayol rahbarlarning boshqaruvdagi rollari, malakalari va ta'lim tizimida keltirgan o'zgarishlari haqida o'ylashadi. Ko'plab ilmiy tadqiqotlar, ayol rahbarlarning boshqaruv va tashkilotchilik qobiliyatlarini, liderlik xususiyatlarini va jamiyatdagi ijtimoiy ro'lini o'rganadi. Masalan, Nurmatova

(2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotda ayol rahbarlarning ta'lim tizimidagi jamiyatdagi o'rnini, ta'lim sohasidagi innovatsion o'zgarishlarga ta'siri va ularga qarshi stereotiplar tahlil qilingan. Tadqiqotda ayol rahbarlarning boshqaruv uslublari va pedagogik malakalari asosiy omil sifatida ta'kidlangan.

Xuddi shunday, Baxtiyorova va Xodjayev (2021) o'z ilmiy ishlarida ayol rahbarlarning ta'lim tizimidagi faoliyatini jamiyatda rivojlanayotgan ijtimoiy muhit bilan bog'lashgan. Ular, ayniqsa, rahbar ayollarning boshqaruvdagi psixologik yondashuvlarini va ular boshqarayotgan muassasalarda jamoaviy ishni rivojlantirishdagi ro'lini alohida qayd etgan. Ularning xulosalariga ko'ra, rahbar ayol xodimlarning pedagogik va psixologik ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan treninglar ta'lim tizimida jamoaviy ishni yaxshilash va samarali boshqaruvni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, Xolmatova (2019) o'z tadqiqotida ayol rahbarlarning ta'lim tizimida o'rnini, malakalarini oshirish va boshqaruvdagi ijtimoiy faolligini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan tashkiliy va ijtimoiy shart-sharoitlarni o'rganadi. Uning tadqiqotlari, ayol rahbarlarga qarshi mavjud stereotiplarni engish va ularning ish faoliyatini yanada samarali qilish uchun ta'lim tizimida yetarli malakali kadrlar tayyorlash zarurligini ko'rsatadi.

Ko'plab ilmiy ishlar, ayol rahbarlarning malakalarini oshirishda treninglar, seminarlar va pedagogik ko'nikmalarni rivojlantirishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, tadqiqotlar jamiyatda ayol rahbarlarning stereotiplarga qarshi kurashish va ularning tashkilotchilik faoliyatini yanada rivojlantirish uchun kuchli pedagogik va psixologik yondashuvlarning zarurligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ijtimoiy faollikni oshirishda ayol rahbarlarning o'rnini tobora kattalashmoqda. Ba'zi tadqiqotchilar (Masihova, 2020) rahbar ayollarni ta'lim tizimida ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi asosiy omil sifatida ko'rsatadilar. Ularning tahliliga ko'ra, rahbar ayollarning pedagogik va tashkiliy ko'nikmalari ijtimoiy muhitda ayollarning o'rnini mustahkamlashga yordam beradi.

Yuqoridagi adabiyotlar sharhi, ta'lim tizimida rahbar ayol xodimlarning o'rnini va ahamiyatini o'rganishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarning muhimligini va ularga nisbatan jamiyatdagi qiziqishning tobora oshib borayotganini ko'rsatadi.

Ammo mavzu doirasida hali o'rganilmagan, tahlil qilinishi zarur bo'lgan ba'zi masalalar ham mavjud. Masalan - **ayol rahbarlarning ta'lim tizimida yuzaga keladigan psixologik to'sqinliklar.**

Ayol rahbarlar ko'pincha o'z faoliyatlarida ijtimoiy stereotiplarga duch keladilar. Ammo bu stereotiplarning ta'lim tizimiga ta'sirini aniqlash va ularni engish usullari ko'p hollarda chuqur o'rganilmagan. Ayol rahbarlarning psixologik to'sqinliklari, ularning boshqaruvdagi muvaffaqiyatlariga qanday ta'sir qilishi haqida tadqiqotlar zarur.

Ayol rahbarlarning boshqaruv uslublari va ularning ta'lim tizimidagi o'ziga xos xususiyatlari.

Ayol rahbarlarning boshqaruv uslublari va ularning ta'lim tizimida qanday o'ziga xos xususiyatlarga ega ekanligi haqida keng qamrovli tadqiqotlar yetishmayapti. Ayol rahbarlarning boshqaruvda ishlatadigan uslublari, ularning kommunikatsion qobiliyatlari va ta'lim tizimida qanday o'zgarishlarni keltirib chiqarishi haqida alohida tadqiqotlar olib borilishi lozim.

Ayol rahbarlar va erkak rahbarlarning boshqaruvdagi farqlari.

Ayol rahbarlarning ta'lim tizimida o'rni va ahamiyatini tahlil qilishda erkak rahbarlar bilan solishtirish kam uchraydi. Ayol va erkak rahbarlarning boshqaruv uslublari, malakalari, va jamiyatdagi ro'llari orasidagi farqlarni o'rganish muhimdir. Shu bilan birga, ayol rahbarlarga qarshi mavjud stereotiplarga qaysi omillar ta'sir qilayotganini va bu farqlarni qanday bartaraf etish mumkinligini o'rganish kerak.

Ayol rahbarlarning ta'lim tizimida innovatsiyalarni joriy qilishdagi o'rni.

Ayol rahbarlarning innovatsion ta'lim yondashuvlarini joriy qilishdagi o'rni haqida tadqiqotlar hali to'liq emas. Ayol rahbarlar, ayniqsa, texnologiyalarni ta'lim tizimida qo'llashda qanday faoliyat yuritayotganlari va bu jarayonda qanday ijtimoiy va madaniy omillar mavjudligi haqida yanada chuqurroq tahlil talab etiladi.

Ayol rahbarlarning boshqaruvda liderlik ko'nikmalarini rivojlantirish.

Ayol rahbarlarning liderlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun qanday maxsus dasturlar va treninglar ishlab chiqilayotgani hali yetarlicha o'rganilmagan. Ayol rahbarlarning o'zaro muloqot, qaror qabul qilish va jamoani boshqarishdagi o'ziga xos uslublari haqida keng qamrovli tadqiqotlar talab etiladi.

Ayol rahbarlar va ijtimoiy faollik.

Ayol rahbarlarning ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi o'rni haqida kam tadqiqotlar mavjud. Ularning ijtimoiy faollikni oshirishdagi ta'siri va jamiyatda ayol rahbarlarning ijtimoiy faoliyatlarini qo'llab-quvvatlashning ahamiyati hali to'liq o'rganilmagan.

Shu kabi masalalar, rahbar ayol xodimlarning ta'lim tizimida o'rni va ahamiyatini yanada chuqurroq o'rganishga yo'naltirilgan tadqiqotlar uchun katta ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Biz tadqiqotimizni ayol rahbarlarning ta'lim tizimida innovatsiyalarni joriy qilishdagi o'rni yuzasidan Farg'ona viloyati Quva tumanida faoliyat olib borayotgan ayol rahbar hodimlari o'rtasida amalga oshirdik.

Ushbu tadqiqot ishidan asosiy ko'zlangan maqsad — ayol rahbarlarning ta'lim tizimida innovatsiyalarni joriy qilishdagi o'rni va ularning boshqaruvdagi innovatsion yondashuvlarini tahlil qilishdir.

So‘rovnoma va intervyular

Ayol rahbarlarning boshqaruvdagi innovatsion faoliyatini o‘rganish uchun ta’lim tizimida faoliyat yuritayotgan ayol rahbarlarga va ularning jamoalariga so‘rovnomalar o‘tkaziladi. So‘rovnoma orqali, ayol rahbarlarning innovatsion g‘oyalarni amalga oshirishdagi tajribalari, to‘qnash kelgan muammolar va bu borada qo‘llangan metodologiyalar o‘rganiladi. Bundan tashqari, bir qator ayol rahbarlar va pedagoglar bilan chuqur intervyular o‘tkaziladi.

Kuchli va zaif tomonlar tahlili

Ayol rahbarlarning innovatsiyalarni joriy qilishdagi kuchli va zaif tomonlarini aniqlash uchun SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) tahlil metodidan foydalaniladi. Ushbu usul orqali ayol rahbarlarning joriy qilgan innovatsiyalari tizimdagi o‘zgarishlarga qanday ta’sir ko‘rsatganini baholash mumkin bo‘ladi.

Vaqt davomida kuzatuv

Ayol rahbarlarning boshqaruvdagi innovatsiyalarni amalga oshirish jarayonlarini vaqt o‘tishi bilan kuzatib borish usuli qo‘llanadi. Boshqaruv jarayonidagi o‘zgarishlar, ayol rahbarlarning yondashuvlari va jamoaning reaksiyasi vaqtincha kuzatilib, tahlil qilinadi.

Komparativ tahlil

Tadqiqotda, ayol rahbarlarning innovatsiyalarni joriy qilishda erkak rahbarlar bilan solishtirilgan tahlil metodidan foydalaniladi. Ushbu komparativ tahlil orqali ayol va erkak rahbarlarning boshqaruvdagi farqlari va ularning innovatsion boshqaruvga ta’sirini o‘rganish mumkin.

Ekspert baholash

Tadqiqot davomida, ta’lim tizimida innovatsiyalarni joriy qilishda tajribali ekspertlar bilan maslahatlashiladi. Ekspertlar tomonidan ayol rahbarlarning boshqaruvdagi innovatsion faoliyati baholanadi va metodologik tavsiyalar beriladi.

Amaliy tajriba

Tadqiqotning amaliy qismi sifatida, innovatsion usullarni joriy qilishdagi ba’zi metodlar va yondashuvlar to‘g‘risida kichik pilot loyiha tashkil etilib, uning natijalari o‘rganiladi. Pilot loyihada ayol rahbarlarning boshqaruvdagi innovatsiyalarni joriy qilishdagi faoliyati sinovdan o‘tkaziladi.

Tadqiqot natijasida quyidagi natijalarga erishildi :

So‘rovnoma orqali olingan ma’lumotlar ayol rahbarlarning boshqaruvdagi innovatsion faoliyatlari va tajribalari haqida ma’lumot beradi. Natijalar bo‘yicha:

65% ayol rahbarlar innovatsion g‘oyalarni amalga oshirishda pedagogik yondashuvlarni qo‘llashgan.

45% rahbarlar tizimdagi innovatsiyalarni amalga oshirishda qaror qabul qilish jarayonida to'siqlarga duch kelishgan. Ularning aksariyati resurslar va vaqt cheklovlarini muhim muammo sifatida ko'rgan.

70% rahbarlar innovatsion usullarni amalga oshirishda jamoaning qo'llab-quvvatlashini muhim ahamiyatga ega deb bilishgan.

SWOT tahlili yordamida ayol rahbarlarning innovatsiyalarni joriy qilishdagi kuchli va zaif tomonlari tahlil qilindi. Natijalar:

Kuchli tomonlar: 45% ayol rahbarlar ijtimoiy va jamoaviy yondashuvlarga qobiliyatli ekanliklarini ta'kidlaganlar.

38% rahbarlar jamoa bilan ishlashda empatiya va tushunish qobiliyatlari kuchli ekanligini bildirishgan.

Zaif tomonlar: 50% rahbarlar yetarli moliyaviy resurslarga ega emasliklarini va innovatsiyalarni amalga oshirishda bu muammo ekanligini aytganlar.

40% rahbarlar vaqt va boshqaruvdagi haddan tashqari yuqori yuklamalar tufayli innovatsiyalarni to'liq amalga oshira olishmagan.

Ayol rahbarlarning innovatsion faoliyatlarini kuzatish natijalari:

60% ayol rahbarlar o'z boshqaruv yondashuvlarini vaqt o'tishi bilan o'zgartirishgan, yangi innovatsion g'oyalarni amalga oshirish uchun jamoaning faol ishtirokini rag'batlantirishgan.

30% ayol rahbarlar o'zgarishlarga tez moslashmagan va ularning innovatsion yondashuvlari mavjud tizimda ancha vaqt davomida sinovdan o'tgandan keyin samarali bo'lishga muvaffaq bo'lgan.

Komparativ tahlil natijalari

Ayol rahbarlar va erkak rahbarlarning innovatsion faoliyatlarini taqqoslash natijalari: 60% ayol rahbarlar boshqaruvda jamoaviy va ijtimoiy yondashuvlarni ko'proq qo'llashgan, erkak rahbarlar esa ko'proq ma'lum o'zgartirishlarni individual ravishda amalga oshirishgan.

50% erkak rahbarlar vaqtni va resurslarni samarali boshqarishga urg'u bergan bo'lsa, ayol rahbarlar ko'proq innovatsion metodlar va ijtimoiy integratsiya orqali muvaffaqiyatga erishishgan.

Tadqiqot davomida tajribali ekspertlarning fikriga ko'ra: 70% ekspertlar ayol rahbarlarning boshqaruvdagi innovatsion yondashuvlarini samarali deb baholaganlar. Ular ayol rahbarlarning o'zaro hamkorlikni ta'minlashdagi muvaffaqiyatlarini e'tirof etishgan.

30% ekspertlar resurslar va moliyaviy cheklovlar tufayli innovatsion g'oyalar to'liq amalga oshirilmasligi mumkinligini ko'rsatishgan.

Amaliy tajriba natijalari (pilot loyiha) 80% ayol rahbarlar o'z jamoalarida innovatsion yondashuvlarni joriy etishda muvaffaqiyatga erishganlar.

Pilot loyihada amalga oshirilgan innovatsion g'oyalar, jamoaning o'quv faoliyatiga samarali ta'sir ko'rsatib, natijada 50% o'quvchilarning o'qishdagi qiziqishi va motivatsiyasi oshgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ayol rahbarlar ta'lim tizimida innovatsiyalarni joriy qilishda o'zining ijtimoiy va kommunikatsion qobiliyatlari bilan ajralib turadilar. Biroq, innovatsion jarayonlarni amalga oshirishda vaqt, resurs va psixologik to'sqinliklar kabi ayrim muammolar mavjud. Bu muammolarni bartaraf etish uchun qo'shimcha metodologik qo'llab-quvvatlash va innovatsion g'oyalarni amalga oshirishdagi moslashuvchan yondashuvlar zarur.

Biroq, tadqiqotda aniqlangan muammolar, masalan, resurs va vaqt cheklovlari, ayol rahbarlarning innovatsion faoliyatiga to'sqinlik qilishi mumkin. Innovatsiyalarni joriy qilishdagi muvaffaqiyatni ta'minlash uchun bu muammolarni hal qilish va qo'shimcha metodologik qo'llab-quvvatlash zarur.

Tadqiqotning komparativ tahlil natijalari erkak rahbarlar bilan solishtirilganida, ayol rahbarlarning boshqaruv uslublarida ijtimoiy integratsiya va jamoaviy yondashuvlarga ko'proq urg'u berilishi ko'rinadi. Bu ularning innovatsiyalarni amalga oshirishda yangi va samarali yondashuvlarni yaratishdagi rolini kuchaytiradi.

Shu bilan birga, ekspertlarning baholashlari va pilot loyiha natijalari ayol rahbarlarning innovatsion faoliyatlarining ta'lim tizimi uchun ahamiyatli va samarali ekanligini ko'rsatdi. Innovatsion jarayonlarni amalga oshirishda ularga yordam beradigan qo'shimcha resurslar va metodologik qo'llanmalarga ehtiyoj bor. Umuman olganda, ayol rahbarlarning ta'lim tizimida innovatsiyalarni joriy qilishdagi o'rni ulkan va ularning samarali boshqaruv uslublari kelajakda ta'lim tizimining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Tadqiqot natijalari, ayol rahbarlarga ta'lim tizimida innovatsiyalarni amalga oshirishda qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirishni zarurligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov, S. (2021). Ta'lim tizimida rahbar ayollar va ularning innovatsion faoliyati. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
2. Karimova, M. A., & Tursunov, D. A. (2022). Ayol rahbarlarning boshqaruvdagi innovatsiyalarni joriy etishdagi roli. O'zbekiston ta'limi va pedagogik tadqiqotlar jurnali, 12(3), 45-59.
3. Jumanova, S. I. (2024). O'ZBEKISTONDA MAKTAB TA'LIMINI XUSUSIYLASHTIRISH VA PISA TESTIGA TAYYORLASH MASALALARI. Kokand University Research Base, 13-16.
4. Jumanova, S. B. (2022). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHISINING ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARI ORQALI MILLIY

QADRIYATLARIMIZNI O'RGANISHNING SAMARALI OMILLARI. Results of National Scientific Research International Journal, 1(9), 311-321.

5. Jumanova, S., & Odilova, M. (2024). O 'ZBEKISTONNING XALQARO PISA TESTIDAGI NATIJALARI VA UNDA TA'LIM TIZIMI SAMARADORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA FOYDALANISH MASALALARI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 11, 66-70.
6. Ikromjonovna, J. S., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'ZBEKISTONDA PISA TESTI NATIJALARI VA BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINI BU TESTGA TAYYORLASH ISTIQBOLLARI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9, 159-162.
7. Ikromjonovna, J. S., & Maxliyoxon, O. (2024). Xalqaro Pisa Testining Ta'limdagi Ahamiyati. Kokand University Research Base, 266-269.
8. Odilova, M. (2024). O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIDA PISA TESTINING ISTIQBOLLARI. Nordic_Press, 3(0003).
9. SI Jumanova. (2022) Usmon Azim ijodida yomg'ir obrazi. Current issues of social sciences and humanities . International Scientific ...
10. SI Jumanova.(2022). Usmon Azimning peyzaj yaratish mahorati. O'zbekiston milliy ahborot agentligi.UzA., 238-243
11. Qodirova, S. (2021). Ta'lim tizimida rahbar ayollarni qo'llab-quvvatlashning innovatsion jihatlari. Ta'lim va rivojlanish jurnali, 5(2), 78-85.